

УДК 78.071

ББК 85.313(4 Укр.)

Андрій Асмоловський

ТВОРЧА ПОСТАТЬ В'ЯЧЕСЛАВА ЦАЙТЦА В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЛЬВОВА

У статті розглядається життєвий і творчий шлях знаного українського композитора, музикознавця, педагога, виконавця-гобойста В'ячеслава Цайтца. Визначено вплив суспільного середовища Львова на становлення творчої особистості мистця.

Ключові слова: В.Цайтц, гобойна школа, Львів, суспільне середовище.

Теперішня повноцінна реалізація завдань щодо вирішення національно-культурних проблем є неможливою без творчого переосмислення надбань у галузі мистецтвознавства, що охоплюють досягнення у творчості, виконавстві. Серед пріоритетних завдань – висвітлення діяльності мистців, які є зразком вірного служіння музичному мистецтву. До їх числа по праву можна віднести В'ячеслава Цайтца, котрий займає помітну нішу серед видатних діячів вітчизняної культури.

В.Цайтц – виконавець-гобойст, педагог-методист, композитор, музикознавець, музично-громадський діяч.

Доцільність розгляду становлення творчої особистості В'ячеслава Цайтца зумовлена невеликою кількістю проведених дотепер досліджень з історії музикознавства, присвячених вивченню діяльності сучасних композиторів. Тому метою нашого дослідження є вивчення та систематизація життя, творчості та музично-громадської діяльності В.Цайтца в контексті суспільного середовища Львова. В основу статті лягли узагальнення автора, сформовані в результаті особистого спілкування з В.Цайтцом та опрацювання його документального архіву.

В'ячеслав Цайтц народився 13 грудня 1937 року в місті Києві. Його родина – сім'я високодуховних, інтелектуальних людей, де панував дух українства, любові до Батьківщини. Родинна атмосфера, виховання стали основою майбутнього світогляду мистецької особистості. Проте трудова біографія його пов'язана з Львовом, де він навчався. Саме там розгорнулася його багатогранна наукова, педагогічна та музично-громадська робота, реалізувався яскравий талант мистця-виконавця.

Як музикант В'ячеслав Цайтц почав формуватися ще задовго до вступу у Львівську консерваторію. У статті про Ірину Крих (маму своєї дружини Лідії) мистець паралельно подає і свої спогади: "... будучи школярем, я почав відвідувати концерти, що відбувалися у Великому залі Львівської консерваторії ім. М.Лисенка. Тут я побачив всю музичну еліту Львова. Це були симфонічні концерти, сольні виступи викладачів консерваторії, а також приїжджих, гастролюючих музикантів – як правило видатних, відомих музикантів. Сильне враження справили на мене концерти з творів С.Людкевича, М.Колесси, Р.Сімовича та інших львівських композиторів" [1]. Ця мистецька атмосфера спонукала його пов'язати своє життя з музичною професією, незважаючи на те, що він вступив до Київського інституту інженерів цивільної авіації (заочно) та почав працювати у Львівському аеропорту. Отож, підготувавшись до вступу в консерваторію, у 1956 році В'ячеслав Цайтц став студентом оркестрового факультету, де навчався в класі Віктора Терентьєва, а із четвертого курсу – у Дмитра Біди. Роки навчання сприяли становленню та формуванню його як незвичайної особистості, яскравого, неповторного й талановитого виконавця, а також сформували естетичні ідеали та визначили світоглядні пріоритети індивідуальності мистця. Закінчивши оркестровий факультет, учився на теоретичному, а після цього з 1968 по 1970 роки навчається в Київській консерваторії ім. П.Чайковського в аспірантурі.

З наукових джерел достеменно відомо, що Львів є центральним осередком музичної культури в Галичині. Досить влучно дала визначення місту Віра Доленко, назвавши його "... своєрідною музично-науково-концертною Меккою" [2]. Відтак Львівська державна музична академія ім. М.Лисенка – один із найстаріших вищих навчальних мистецьких закладів Європи. В'ячеслав Цайтц як її гідний випускник у своїй педагогічній роботі (викладач по класу духових інструментів), яку розпочав у 1961 році в стінах рідної alma mater, достойно продовжив традиції своїх видатних викладачів. З 1969 року він очолює кафедру духових та ударних інструментів (у 1979 році одержав звання доцента, 1982 – професора кафедри). Він є добрим та ерудованим педагогом. Працюючи зі студентською молоддю, виявляє терпіння, доброзичливе

ставлення, а також педагогічну вимогливість. Викладацькій роботі В'ячеслав Цайтц віддає багато творчих сил та енергії. Важливо відзначити, що його педагогічні принципи нероздільно пов'язані з музичною практикою. Відправною точкою для їх формування слугували методики видатних музикантів прогресивних шкіл різних фахів. В'ячеслав Цайтц ґрунтовно охоплює всі актуальні проблеми гобойної педагогіки та виконавства. Запозичені ідеї педагог трансформував через призму власних уявлень про ідеальне звучання інструмента. Основні педагогічні принципи, такі як дихання, звуковидобуття, фразування, динамічні відтінки, урахування індивідуальних можливостей кожного студента, у його системі пов'язані як цілісний процес. Усі вихованці професора одержують міцний фаховий фундамент для подальшого вдосконалення та практичної роботи. Серед важливих складових елементів педагогічної системи В'ячеслава Цайтца – самовіддана допомога студентам і постійний контроль. У його класі були і є дуже різні за своїми здібностями та можливостями учні. Проте професор завжди приділяє увагу кожному, незважаючи на рівень його таланту, намагається розкрити всі можливості кожної особистості.

Клас професора закінчили близько 60 музикантів, котрі продовжують закладені В'ячеславом Цайтцом традиції у власній педагогічній роботі. Багато з них стали лауреатами регіональних, українських і міжнародних конкурсів. Його вихованці грають у симфонічних, оперних, камерних оркестрах не лише України, а й світу, демонструючи високий професіоналізм, музичну ерудицію. Серед найбільш відомих – Леонід Білинський (соліст Лос-Анджелеського симфонічного оркестру, організатор приватної музичної школи), Мирон і Василь Закопці, Іван Карпін (військовий диригент), Олесь Юган (учасник Запорізького симфонічного оркестру), Володимир Гінсбург, Михайло Масляк, Михайло Стефанко, Денис Гриньов та багато інших, які працюють не тільки на теренах нашої держави, а й у Росії, Словаччині, Німеччині.

В'ячеслав Цайтц проявив себе і як блискучий виконавець. У 1957–1971 роках він на запрошення Миколи Колесси вступає до складу симфонічного оркестру Львівської філармонії, виступає як соліст-гобойст. Завдячуючи цій інституції, працював із запрошеними видатними диригентами, такими як Костянтин Іванов, Ісаак Паїн, Дем'ян Пелехатий, Давид Ойстрах, Арам Хачатурян та багато інших. Сольні партії й номери В.Цайтца були високо оцінені вищезазначеними мистцями.

Доречно відзначити, що Львів – одне з перших міст, де відбулася прем'єра Одинадцятої симфонії Дмитра Шостаковича у виконанні симфонічного оркестру Львівської філармонії під орудою А.Стасевича. В'ячеслав Цайтц грав у ній соло й за своє неперевершене виконання отримав особисту подяку від автора, який був присутній на концерті.

Мистець організував камерне тріо імені Бетховена, у якому грали Мирон Закопець, Левко Керод і сам В'ячеслав Цайтц (два гобої та англійський ріжок). Цей ансамбль часто брав участь у фестивалях камерної музики як у своїй державі, так і за її межами. За свої блискучі виступи він був неодноразово відзначений дипломами (м. Ланьцут, Польща, 1971, 1978). У репертуарі камерного тріо були твори Й.С.Баха, А.Вівальді, В.Моцарта, Л.Бетховена, Ю.Левітіна, С.Людкевича, М.Скорика та ін.

У період із 1961 по 1982 роки В'ячеслав Цайтц постійно виступав як соліст із Львівським камерним оркестром під керуванням професора Олександри Деркач, Матіаса Вайцнера, заслуженого артиста України Артура Микитки.

Серед багатьох талантів В'ячеслава Цайтца виділяється ще й талант композитора. Розуміючи, що творів для гобоя в музичній літературі не так уже й багато, він намагається заповнити цю прогалину. В'ячеслав Борисович стає автором етюдів, обробок, перекладів, оригінальних творів (“Концертіно” для гобоя з оркестром, переклад для саксофона з оркестром). Окрім гобоя, пише твори для труби, сопілки (“Космацькі візерунки”, “Дударик”), ансамблів різного складу, котрі внесли досить новий, свіжий струмінь у педагогічний репертуар. Більшість з його оригінальних творів є досить складними за музичною мовою, об'ємними за формою, фактурно-насиченими, але, незважаючи на це, композитору вдається створити яскраво образний зміст кожного твору, надати найтоншої художньо-емоційної виразності. Багато творів В'ячеслава Цайтца знаходяться ще в рукописах, хоча всі вони заслуговують на публікацію та включення до репертуару інструменталістів.

Мистець ґрунтовно займається й науковою діяльністю. Він є автором статей, брошур, розвідок, рецензій, присвячених актуальним проблемам історії та сучасності української му-

зичної духової культури. Ним розроблені лекційні курси з дисциплін “Інструментознавство”, “Техніка гри на духових інструментах”, “Історія оркестрових стилів”. Ураховуючи наявність сформованої львівської школи духового виконавства та її вихід на європейську арену, останніми роками наукова думка мистця більше сконцентрована на узагальненні досвіду, вивченні технічних особливостей львівського духового виконавства в її історичному аспекті. У цьому контексті виділяємо рукописне дослідження професора В’ячеслава Цайтца “Духове виконавство у Львові. 1939–1990 роки”.

Окрім вищесказаного, В.Цайтц є автором ряду проектів концертних циклів, присвячених творчості М.Лисенка, С.Людкевича та інших українських композиторів, організатором конкурсів, фестивалів. Він брав участь у роботі журі всеукраїнських і міжнародних конкурсів (всеукраїнський дитячо-юнацький фестиваль-конкурс “Срібний дзвін” (м. Ужгород), міжнародні конкурси молодих виконавців на дерев’яних духових інструментах ім. Дмитра Біди (м. Львів), міжнародний конкурс виконавців на мідних духових та ударних інструментах ім. Степана Ганича (м. Львів)), призначався головою державних екзаменаційних комісій у вищих і середніх музичних навчальних закладах.

Таким чином, діяльність професора, заслуженого діяча мистецтв України В’ячеслава Цайтца характеризується наполегливістю, великою активністю та багатогранністю, яка сприяла його становленню як незвичайної особистості, яскравого й талановитого виконавця, композитора, музикознавця. Усіх, хто спілкувався з мистцем, вражали його енциклопедичні знання не лише в музиці, а й у різних питаннях українського мистецтва, історії, філософії, літератури, живопису й астрономії. В’ячеслав Цайтц напрочуд відкрита, сердечна, інтелігентна людина, яка є яскравим прикладом вірного служіння музиці. Високий професіоналізм, відданість обраному фаху, постійне прагнення до самовдосконалення – характерні риси життєвого та творчого стилю мистця. Його спадщина, як наукова, так і творча, заслуговує на подальше широке дослідження.

1. Цайтц В. Спогади / В’ячеслав Цайтц // Ірина Крих – особистість, музикант, педагог. – Львів : Ліга-Прес, 2005. – С. 20–43.
2. Доленко В. 150 – вік / В. Доленко // Музика. – 2004. – № 4. – С. 22.
3. Кафедра духових та ударних інструментів // Сторінки історії Львівської державної музичної академії ім. М.В.Лисенка. – Львів : Сполом, 2003. – С.79–87.
4. Цайтц В. Симфонічні оркестри республіки: Львівський / В. Цайтц // Музика. – 1972. – № 5. – С. 6–7.

В статье рассматривается жизненный и творческий путь известного украинского композитора, педагога, исполнителя-гобоиста Вячеслава Цайтца. Определено влияние общественной среды Львова на формирование творческой личности творца.

Ключевые слова: В.Цайтц, гобойная школа, Львов, общественная среда.

The creative and life experience of the well-known Ukrainian composer, musician, pedagogue, oboe-performer Vicheslav Tsaits is considered in this article. We also defined the influence of society environment of Lviv on the development of creative personality of the creator.

Key words: V.Tsaits, an oboe school, Lviv, a society environment.

УДК 78.071.1: 159.9.07
ББК 88.454

Антоніна Кот

ДЕЯКІ ШТРИХИ ДО ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОРТРЕТІВ Й.С. БАХА ТА Г.Ф.ГЕНДЕЛЯ У СВІТЛІ ПЕРСОНОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЙ ПОЧАТКУ ХХ ст.

Автор статті розглядає варіант аналізу психологічних структур особистостей Й.С.Баха та Г.Ф.Генделя у світлі персонологічних теорій А.Адлера, К.Г.Юнга, Е.Еріксона. На їх основі створені психологічні портрети композиторів.

Ключові слова: Й.Бах, Г.Гендель, психологічний портрет, психологія особистості, персонологічна теорія.

Методологія сучасного мистецтвознавства тяжіє до міждисциплінарних взаємозв’язків, прагне інтегрувати та консолідувати свій дослідницький потенціал. Музикознавство активно